

Сураи Набаъ

78-уми сураи Қуръон буда, дар Маккаи мукаррама нозил шуда, аз 40 оят иборат аст.

Номи сура аз калимаи ояти дуюм гирифта шудааст. Ба хотири он ки калимаи «Ъамма» дар аввали сура зикр гардидааст, баъзан бо номи «Сураи Амма» ёд мешавад.

Замоне ки ҳазрати Муҳаммад (с) аз миёни бандаҳои Худо ба сифати Расул баргузида шуду байни мардум даъватро ошкоро оғоз кард, онҳоро аз омадани рӯзи қиёмат ва аз даҳшати он хабар доду тарсонд. Мушрикони ба пайғамбарии ҳазрати Муҳаммад (с) ва каломи илоҳӣ будани Қуръони маҷид ва омадани рӯзи қиёмат шубҳа карда, бо ҳамдигар ихтилоф варзиданд ва аз ҳамдигар суол мекарданд, ки он чизе, ки Муҳаммад (с) ба онҳо мегӯяд, оё ҳақиқат аст? Худованди меҳрубон он лаҳза ин сураро нозил кард. Бо нозил кардани сураи мазкур ҳақ будан ва омадани рӯзи қиёматро ва ваъдаи ба Ҷаннат даромадани онҳоеро, ки ба он боварӣ доранд ва ҳамчунин ваъиди ба Дӯзах даромадани мушрикони ва касоне, ки омадани рӯзи қиёматро қабул надоранд, баён намуд. Ин буд назари кӯтоҳе аз мундариҷаи ин сура.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону бениҳоят бораҳм аст.

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ

Ъамма ятасъалун. 1.

1. Аз чӣ чиз (мушрикони Макка аз ҳамдигар) мепурсанд?

«Аз чӣ чиз мепурсанд мушрикони Макка?» - ояти зер ба ин савол ҷавоб аст.

عَنِ النَّبِإِ الْعَظِيمِ

Ъани-н-набаи-л-ъаъим. 2.**2. *Аз хабари бузург (ҳамдигарро савол мекунамд).***

Хабари муҳимму бузург, яъне омадани рӯзи қиёмат, ки мардум дар он ихтилоф доштанд. Ана аз ҳамин воқеа ҳамдигарро мепурсиданд, зеро...

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ

Ал лаъи хум фиҳи мухталифун. 3.**3. *Он чунон хабаре, ки онҳо (муширикони) дар ҳақиқати он ихтилоф доранд.***

Муширикони араб дар зинда гардонидани баъд аз миронидан, омадани рӯзи қиёмат, китоби осмонӣ будани Қуръон ва пайғамбарии Муҳаммад (с) ба ихтилоф афтода, аз ҳамдигар ин масъалаҳоро мепурсиданд ва тухмат бар он мекарданд, ки Муҳаммад соҳир (сеҳргар) аст, ё шоир ва ё коҳин (ҷодугар). Гоҳо меғуфтанд, ки ӯ афсонаҳои қавмҳои пешгузаштаре меғӯяд.

Хулоса, дар ҳаққи Ӯ(с) ҳаргуна ақидаҳои ботил меронданд. Ояти 4-ӯми сура ҷавоби ин амалҳои зишти онҳост.

كَلَّا سَيَعْمُونَ

Калла са яъламун. 4.**4. *Ҳаққо, онҳо ба зудии зуд инро хоҳанд донист.***

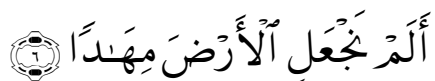
Дар ин оят калимаи "калло" омадааст, ки дар забони араб хангоми бо шиддату тундӣ рад кардани сухани қаблие, ки қобили қабул нест, истифода бурда мешавад. Яъне дере нагузашта, муширикони вақти ҷон додан ҳаққу рост будани хабарҳое, ки нисбати онҳо байни худ ихтилоф доштанд, хоҳанд донист, вале чӣ суд?

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْمُونَ

Ќумма калла са яъламун. 5.**5. *Боз ҳаққо, онҳо ба зудии зуд хоҳанд донист.***

Дар боби «хабари муҳим», ки зикраш рафт, мардум бар ду қавланд: яке онро тасдиқ ва дигаре, яъне кофирон, онро инкор мекунанд. Ояти мазкур барои мункирони хабари муҳим (омадани рӯзи қиёмат) ваъид аст. Яъне Аллоҳтаъоло гуфтааст, ки ба зудии зуд ботил будани эътиқоди дурӯғашонро, ки омадани рӯзи қиёматро инкор мекунанд, медонанд. Инро ҳам медонад, ки инсон бори дигар ба дунё барои иҷрои амали солеҳ баъд аз мавт боз намегардад. Пас, пушаймонӣ дар олами барзах (байни дунё ва охират) ҳеч суде надорад.

Оятҳои оянда дар бораи нишонаҳои санъат ва қудрати беинтиҳои Парвардигор дар офариниши олами атрофи одам, ақоиботи он, зинда гардонидан баъд аз миронидан, омадани рӯзи қиёмат, ҳолати гунаҳкорону кофирон дар Дӯзах, ҳолати бандагони солеҳ дар Биҳишт, инчунин хоҳиши Худо будани амри бозгашти ҳама баҳс мекунанд.

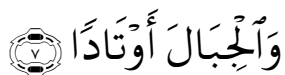
А-лам наҷъали-л-аржа миҳādā.6.

6. Оё заминро барои шумо муносиби (зисту) зиндагӣ нагардонидем?

"Миҳодан" - дар луғат ба маънои гаҳвора ва ё омода сохтани чизе меояд. Дар ҳақиқат тайёр кардани Замин барои зиндагонии инсонҳо ва ашёе, ки дар ин Замин арзи вуҷуд доранд, як далели раднопазири қудрати илоҳӣ аст. Аз ҳамин сабаб ӯ таъоло аз бандагони Худ савол мекунад, ки оё Замиро барои шумо ва барои иҷрои орзую ҳавасҳо ва ризку рӯзии шумо омода нагардонидем, ки болои он мисли рӯйи гилем қарор мегиреду аз тамоми навъҳои зироат ва ғайра истифода мебаред? Яъне, албатта, гардонидем.

Барои ба ин бовар намудан назари дақиқкорона ба муҳити атроф басанда аст, ки шоире гуфта:

**Барги дарахтони сабз дар назари ҳушёр,
Ҳар варақаш дафтарест маърифати кирдугор.**

Ва-л-ҷибāла автādā. 7.

7. Ва кӯҳҳоро меҳҳо нагардонидем?

Яъне Аллоҳтаъоло ба хотири ором гирифтани Замин ва мустаҳкамии он кӯҳҳоро меҳи Замин гардонид. Дар ҳақиқат аз дидани кӯҳҳои бузургу баланд кас ба ҳайрат меафтад. Ба ҷуз Худованд кӣ метавонад онҳоро биофарад? Ҳеҷ зоте ғайри Аллоҳ наметавонад. Зеро онҳо нишонаҳои санъати Офаридгори бузурганд. Ба ақидаи олимони кӯҳшинос, ҳар қадар, ки кӯҳ аз рӯи Замин баланд бошад, ба андозаи 4,5 баробар зиёдтар аз вай дар дохили Замин қарор дорад. Ин аст, ки Худованд онҳоро меҳи Замин гуфтааст. Агар кӯҳҳо меҳи Замин гардонида намешуданд, он мисли ҳолати ҳозирааш ба як маром қарор намегирифт. Ин фикрро олимони соҳаи кӯҳшиносӣ низ тасдиқ доранд.

وَخَلَقْنَكُمْ أَزْوَاجًا

Ва халақнакум азвҷа. 8.

8. Ва шуморо ҷуфт халқ кардем.

Яъне шуморо марду зан офаридем, ки аз ҳамдигар манфиатбар бошад. Байни ҳар як ҷуфт Худованд меҳру дӯстиву рафоқатро ҷорӣ кард. Инчунин тамоми махлуқоти зиндари ҷуфт халқ кард, то ки аз онҳо насли бардавом боқӣ бимонад.

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

Ва ҷаъална навмакум субатā. 9.

9. Ва хобатонро (барои шумо) роҳат гардонидем.

Инсон чун ҳамеша дар тақопу ва ҳаракат аст, ниёз ба истироҳат дорад. Барои ин, Худои бениёзу меҳрубон хобро барои роҳати бандаҳояш офарид. Ҳар гоҳ инсон ба хоб меравад, узвҳои панҷгонаи ҳиссиӣ ӯ муваққатан дар речаи "хомӯшӣ" кор мекунад. Ба майна аз онҳо маълумот намеояд. Майна ҳам истироҳат мекунад. Мушакҳои даст, по, гардан в.ғ. ором мешаванд. Дар натиҷа дил, шуш, чигар, гурда ва дигар ғадудҳо дар речаи сабук (мувозинат) кор мекунад. Бо амри илоҳӣ дар ҷисми инсон раванди барқароргардонии энергияи ҳангоми бедорӣ сарфшуда, оғоз гардида, дар речаи муътадил ба итмом мерасад. Инсон илҳоми тоза мегирад. Рӯҳаш "тоза" мешавад. Вай қуввату дармони нав пайдо мекунад. Ҳеҷ гуна роҳат ба роҳате, ки инсон аз хоб мегирад, баробар шуда наметавонад. Ин гуна роҳатро ба ҷуз Худованд касе дода ҳам наметавонад. Тасаввур кунед, ки шуморо як шаб хоб набурд, худро чӣ гуна нороҳату хаста ҳис мекунад, чӣ

тавр шаб дар назари шумо дуру дароз метобад? Мабодо Худо нахоста, хоб ба куллий аз шумо парида равад, чӣ кор карда метавонед? Хоб ҳам неъматӣ Худованд аст, пас, мебоҷад, ки шукргузори Холиқи худ бошем.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ﴿١٠﴾

Ва ҷаъална-л-лайла либасъ. 10.

10. Ва шабро барои шумо парда гардонидем.

Чуноне ки либос бадани инсонро пинҳон мекунад, шаб ҳам бисёр чизҳоро панаҳ мекунаду мепӯшад, хусусан айбҳоро. Ба ин хотир шаб дар ҳаёти инсон як чизи зарур буда, ин ҳам неъматӣ Худованд аст.

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾

Ва ҷаъална-н-наҳра маъашъ. 11.

11. Ва рӯзро вақти кор (барои дарёфти ризқу рӯзӣ) гардонидем.

Худованд рӯзро мунаввару равшан гардонид, то инсонҳо бо истифода аз он қодир бошанд, ризқу рӯзии худро пайдо кунанд, бисёр аз амрҳои зиндагиро дар он анҷом бидиҳанд. Ба ҷуз Худо кӣ қодир аст рӯзи равшанро биофарад? Ҳеҷ кас!

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾

Ва банайнā фавқакум сабъан шидādā. 12.

12. Ва болои шумо ҳафт табақаи Осмони мустаҳкамро бино кардем.

Мурод аз ҳафт табақаи мустаҳкам ҳафт қабати осмонҳо аст. Худованд бо қудрати Худ, ин ҳафт Осмонро бо баландиву вусъату паҳноиву мустаҳкамӣ ва бо Офтобу Маҳтоб ва бо ситораҳои собиту дурахшанда халқ кардааст. Ҳар гоҳе ки мо ба он дида медӯзем, мутаҳаййиру оҷиз мегардем. Зеро вай қудрати беинтиҳои Холиқро ба ёди мо меоварад. Ин қадар махлуқи бузург аз ситораву сайёраҳои беадад ва газҳои байни онҳо иборат бо низомии ба худ хос, бе сутуну таъягоҳ ва бе банд дар ҳолати устуворӣ аст, ғайри Аллоҳ кӣ онро нигоҳ дошта метавонад? Ҳеҷ кас!

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٣﴾

Ва ҷаъалнā сирōча-в ваҳҳāчā. 13.**13. Ва офаридем (дар Осмон) чароғи шуълапаҳнқунандаро.**

Мақсад аз чароғи равшанидиҳанда Офтобу Маҳтоб аст, ки ҳар яке бо навбат оламро мунаввар мегардонанд. Ин ҳам қудрати Аллоҳтаъолоро ёдрас мекунад.

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾

Ва аъзалнā мина-л-муъсирōти мāанъ саччāчā. 14.**14. Ва аз абрҳои борондиҳанда борони резонро фуруд овардем ,**

Калимаи муъсирот маънои фишорхӯранда (чафанда)-ро дорад. Дар ин ояи карима ба маънои абрҳои фишорхӯранда борондиҳанда омадааст. Дар асри мо илмҳои физикаи атмосфера (қабати ҳавои Замин) ва гидрометеорология (боду ҳавошиносӣ) сабабҳои зоҳирии пайдоиши абрҳо ва резиши боронро меомӯзанд.

Мувофиқи маълумоти мутахассисони ин соҳа оби ба буғ мубаддалшуда дар қабатҳои болои ҳаво дар шароити муайян ба абр мубаддал мегардад. Дар навбати худ фақат ҳангоми иҷроиши шароити мувофиқ ин абрҳо фишор хӯрда, ба абрҳои борондиҳанда мубаддал мегарданд ва чун борон мерезанд. Хулоса ва мушоҳидаҳои олимони ин соҳаҳо ба ҳақ ва рост будани оятҳои илоҳӣ далолат мекунад.

Дар ояи оянда таъсири ин борон ба Замин ва пурсамар гаштани он хабар дода шудааст.

لَنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾

Ли нухрича биҳи ҳабба-в ва набātā. 15.**15. то ки бо он об донагӣ ва растаниҳоро берун орем -**

Яъне аз ҳамон борони офаридаи Худованд Замин сарсабзу хуррам шуда ва сарчашмаи истеъмоли ғизои инсонҳо ва ҷамии мавҷудот мегардад. Оби зулол хубу нафъдиҳанда аст, ки Худованд онро арзонӣ дошта, бо сабаби он донаҳои захирашудаи зери Замин неш зада, дарахту сабзавот ва ғайра барои манфиати мардум ва соири махлуқот мерӯянд.

وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا ﴿١٦﴾

Ва ҷаннāтин алфāфā. 16.**16. ва бӯстонҳои дарҳам печидаро (низ).**

Яъне Худованд боз ҳам бо сабаби ин обҳои аз абр фурурезанда боғҳо ва бўстонҳо, ки аз дарахтони гуногунрангу гуногунмева, ки дар бўй ва таъм аз якдигар фарқ мекунад, мерӯёнад. Агарчи дар як Замин мерӯянд, ҳар яке аз онҳо сифати хоси худро дорад.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَتًا

Инна явма-л-фасли кона микотā. 17.

17. Албатта, рӯзи ҷудокунанда рӯзест муайянишуда.

"Явмулфасл" - рӯзи ҷудокунанда, яке аз номҳои қиёмат аст. Дар он рӯз халоиқ ба гурӯҳҳо ҷудо карда мешаванд. Албатта, "явмулфасл" - қиёмат дар рӯзи муқарраршуда меояд. Дар омадани он рӯз таъҷилу таъхир карда намешавад. Он рӯз дар замону соате, ки фақат ба Худованд маълум аст, барои ҳисобу китоб, ҷазо ва подоши амали бандагон меояд.

يَوْمُ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا

Явма юнфаху фи-с-сӯри фатаътӯна афвāҷā. 18.

18. Рӯзе, ки дар сур дамида мешавад, пас, шумо гурӯҳ-гурӯҳ меоед-

Вақти омадани қиёмат бо амри Парвардигор Исрофил (а) сурро медамад. Он лаҳза тамоми мавҷудоти зиндаи рӯйи Замин миронида мешаванд. Боз бори дуюм бо амри Худо пас аз чанд муддате сур дамида мешавад ва аз Одам (а) сар карда то фарди охирини ҷондода аз сари нав зинда гардонида мешаванд ва гурӯҳ-гурӯҳ ба маҳшаргоҳ ҳозир мешаванд.

Абӯ Ҳурайра (р) аз Расули Худо (с.) ривоят мекунад: **“Байни сури аввал ва сури дуюм чиҳил аст.”** Саҳобагон аз ӯ пурсиданд, ки чиҳил рӯз аст? Абу Ҳурайра гуфт: "Дар хотирам намондааст". Боз гуфтанд: "Шояд чиҳил моҳ бошад?" Абу Ҳурайра боз чунин ҷавоб дод. Дафъаи сеюм аз ӯ суол карданд: "Шояд чиҳил сол бошад?" Ҳамин ҷавобро дод. Баъд аз он давоми сухани Расулаллоҳ (с)-ро гуфт: **“Худованд аз Осмон оборо фуру мезезонад, ки аз он инсонҳо мисли наботот мерӯянд.”** Баъд аз вафот ҳама аъзои инсон пӯсидаву куҳна гашта, аз байн мераванд, магар як аъзояш, ки онро "Уҷбуззанб" гӯянд, ки он дар охири думғоза қарор дорад. "Уҷбуззанб" чунин як аъзои инсон аст, ки он хосияти куҳнашавӣ, пӯсидан, сӯхтану ях карданро надорад. Ӯ

махв намешавад. То рӯзи қиёмат боқӣ мемонад. Худованд инсонро аз он ба ҳам оварда, мураккаб сохта, ба сурати аслии худ ўро зинда мегардонад.

Дар натиҷаи тадқиқоти олимон низ собит гардида, ки "Уҷбуззанб" ба ҳеҷ сурат нест намегардад. Тӯли ҳазорсолаҳову қарнҳои дароз ҳамчунин боқӣ мемонад.

Ояти зер низ дар бораи сури дуюм баҳс мекунад.

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا

Ва футиҳати-с-самъу фа к̣анат абв̣аб̣а. 19.

19. ва Осмон (барои фуруд омадани фариштагон) шикӯфта мешавад, пас, мисли дарҳо мегардад -

Қиёмат он қадар даҳшатовар ва воҳиманок аст, ки Осмон шакли худро дигар мекунад, низому тартиби ҳозираи он вайрон мешавад ва дар он дарҳо пайдо мегарданд.

وَسِيرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا

Ва суййирати-л қиб̣алу фа-к̣анат сароб̣а. 20.

20. ва кӯҳҳоро дар сайр дароварда мешавад, гӯё ки онҳо саробанд.

Рӯзи қиёмат кӯҳҳо аз ҷояшон кӯчида ба ҳаракат меоянд, монанди сароб ба назар метобанд. Сароб намудест, ки дар биёбон ва роҳҳои рӯпӯшшуда ғангоми тасфи ҳаво ба инсон аз масофаи дур монанди об зоҳир мешавад. Ҷангоми наздикшавӣ ба он аз назари одам ғайб мезанад. Зеро он об нест.

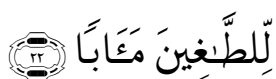
Дар рӯзи қиёмат кӯҳҳо ба зарраҳо табдил ёфта, ба Замин ҳамвор мегарданд, мисли сароб аз назар ғойб мегарданд. Аллоҳ донотар аст.

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا

Инна Ҷаҳаннама к̣анат мирс̣од̣а. 21.

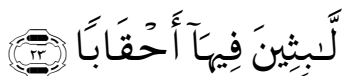
21. Албатта, Ҷаҳаннам (дар роҳи кофирон ва бадкорон) камингоҳу поянда мебошад.

Яъне ҳеҷ кас то аз Ҷаҳаннам нагузарад, дохили Ҷаннат намешавад. Пас, агар ўро бароат (хатти озодӣ)-у мағфирати илоҳӣ бошад аз он оташи Дӯзах наҷот меёбад. Зеро Забония (малоики азоб) бо чангақҳо дар камин истода, гунаҳкоронро якто-якто дошта мегиранд. Ва ...

Ли-т-тоғина маъба. 22.

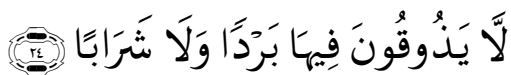
22. Барои тугёнкунандаҳо ҷои бозгашт Ҷаҳаннам аст,

Ононе, ки кофир шуданд ва аз дунё беимон рафтанд бозгашташон Ҷаҳаннам аст, зеро ки онҳо дар дунё аз имону амалҳои солеҳ тугёну саркашӣ карданд.

Лāбишӯна фӣҳā аҳқобā. 23.

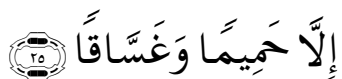
23. Дар Ҷаҳаннам онҳо ҳуқба (аср)-ҳо мемонанд,

Онҳо муддатҳои бисёр дар Ҷаҳаннам мемонанд. "Ҳуқбаро" баъзе 70 сол гуфтанд. Ҳазрати Алӣ (карамал-лоҳу ваҷҳаҳу) чунин гуфтааст, ки ман "Ҳуқбаро" дар китоби Худованд 80 сол ёфтам, ки ҳар сол 12 моҳ ва ҳар моҳ 30 рӯз ва ҳар рӯз 1000 соли дунё аст. (Валлоҳу аълам). Ривоятҳои дигар ҳам аст. Ҳоли инсонҳои дар ҳуқбабуда чунин аст, ки:...

Лā язӯқуна фӣҳā барда-в ва лā шаробā. 24.

24. дар он (Ҷаҳаннам) салқиниро намебинанд ва нӯшокиро намечашанд,

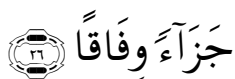
Осиён (гунаҳкорон) дар Дӯзах бо оташи баландҳарорат азоб дода мешаванд. Дар ин ҳол, албатта, нӯшидану хунукӣ меҳақанд, вале ин ба онҳо муяссар намешавад. Магар:

Иллā ҳамӯма-в ва гассāқо. 25.

25. магар оби ҷӯшону чирку зардобро (менӯшанд).

Ҳар вақте ки дӯзахиён аз шиддати гармии оташи Дӯзах ташна мешаванд, ба онҳо ба ҷойи оби хунук оби гарму ҷӯшоне, ки даруни бе ин ҳам сӯхтаистодаи онҳоро боз ҳам сӯзонда пора-пора месозад, нӯшонида мешавад. Инчунин ба онҳо "Ғассоқ" дода мешавад. "Ғассоқ" обест, ки аз тани дӯзахиён ҷорӣ мешавад, ки он аз чирку зардобу арақ ва ғайраҳо иборат аст.

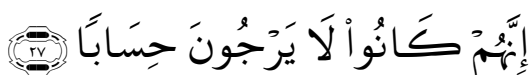
Худованд аз ин азобҳо худаи нигаҳ дорад. Ба дӯзахиён ин зулм набуда, балки:..

Ҷазъа-в вифāқо. 26.

26. Ҷаҳаннам барои онҳо ҷазои мувофиқ аст.

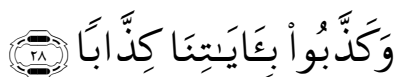
Яъне дар ин дунё ҳарчи гуноҳ буд, карданд. Ин азоби Ҷаҳаннам ҷазои мувофиқ аст барои амалҳои фосиде, ки онҳо карданд, на зулм асту на каму на зиёд. Барои чӣ?...

Иннаҳум кāну лā ярҷуна ҳисāбā. 27.

27. Ба дурустӣ ки онҳо рӯзи ҳисобро умед надоишанд.

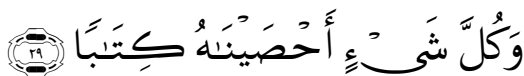
Онҳо (дӯзахиён) барои он ҷазои мувофиқ мегиранд, ки ба омадани он рӯзи ҳисобу китоб эътиқоду бовар накарда, ҳарчи хоистанд, карданд. Натарсида, далерона ба ҷурму гуноҳ даст заданд ва илова бар ин:..

Ва каззāбу би айāтинā киззāбā. 28.

28. Ва оятҳои Мора сахт тақзиб мекарданд.

Яъне буданд ва ҳастанд, он касоне, ки он оятҳои Мора, ки бар омадани рӯзи қиёмат далолат мекарданд ва аз ҷониби Худованди бузург бар Расулulloҳ (с) нозил шуда буданд, бовар накарда, дурӯғ пиндошта саркашӣ мекарданд. Ҳол он, ки Аллоҳтаоло дар ояти зер гуфтааст, ки:...

Ва кулла шай-ин аҳсайнāху китāбā. 29.

29. Ва Мо ҳар чизро навишта китоб кардаем.

Яъне Аллоҳтаоло фарудааст, ки ба таҳқиқ Мо амалҳои бандагонро медонем ва навишта китобат кардаем. Зуд аст, ки мувофиқи он амалҳои муқобил ба ҷазо мегиранд. Худованд, бе ягон шакку шубҳа, барои ҳар як амали неку бад подош медиҳад. Пас, ба дӯзахиён гуфта мешавад:...

فَذُوقُوا فَلَنْ نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

Фазуқу фалан-н-назидакум иллā ъазāбā. 30.

30. Пас, бичашед! Ва Мо бар шумо ҳаргиз чизеро зиёда накунем, магар азобро.

Аҳли Дӯзахро гуфта шавад, ки бичашед азоберо, ки дида истодаед! Барои онҳо ба ғайри азоб ҳеҷ чизе зиёд карда намешавад. Онҳоро азоб болои азоб меояд.

Дар ривояте омадааст, ки бар аҳли Дӯзах аз ин оят сахттару таҳдидкунандатар дигар ояте наомадааст.

То ин ҷо шарҳу хавфи аҳли дӯзахиён поён ёфт. Акнун дар давоми сура аз аҳли Ҷаннат ва неъматҳои ҷовидони Биҳишт сухан меравад.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾

Инна лил муттақина мафāзā. 31.

31. Албатта, барои тақводорон як бурд (ростагори)-е бошад.

Яъне одамони тақводор ва парҳезгору Худотарс дар он рӯз дастболо ва дар амон мебошанд. Барои онҳо:...

حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾

Ҳадāиқа ва аънāбā. 32.

32. Бӯстонҳо ва тоқзорҳои ангур -

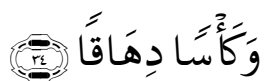
Инсон, ки боғу бӯстон, хурмозору ангурзор ва дигар намуди боғистонҳоро дӯст медорад, Худованд ба ӯ дар Ҷаннат чизҳои дӯстдоштаашро медиҳад ва қудрати Худованд аз ин ҳам болотар аст. Боз барои онҳо:...

وَكَوَاعِبَ أُنْرَابًا ﴿٣٣﴾

Ва кавāиба атрāбā. 33.

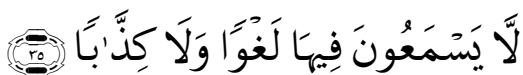
33. ва духтарони душизаи ҳамсинну норпистон,

Худованди муттаъол барои муттақиён (тақводорон) занҳои дӯшизаи норпистони барои мардҳо форами дилкашро медиҳад, ки дар қаду қомат ва синну сол ва ҳусну латофат якхеланд ва боз:...

Ва каъсан̈ диҳақо. 34.**34. Ва ҷомҳои пуркардашудаи аз шароб.**

Ҷомҳои бо шароби таҳур (пок) ва аз навҳои нӯшобаҳои ширину хуш пур карда дода мешавад.

Лозим ба тазаккур аст, ки неъматҳои Ҷаннат ба неъматҳои ин дунё ба ғайри ном дигар монандӣ надоранд, зеро онҳо неъматҳои махсусанд.

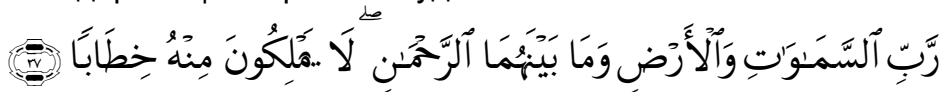
Лā ясмаъуна фӣҳā лағва-в ва лā ки ззāбā. 35.**35. Дар Ҷаннат ҳаргиз сухани беҳуда ва дурӯғро нашунанд.**

Дар Ҷаннат суханҳои нодаркору беҳуда, бемаънӣ: мисли дурӯғ, ғайбат, фаҳш ва суханони роҳати инсонро халалрасонанда шунда намешаванд. Балки Ҷаннат доруссалом аст.

Сабабҳои ба аҳли Ҷаннат додани ин қадар неъматҳо дар ояти зер баён шудааст.

Ҷазā-м ми-р Раббика ъатідан ҳисāбā. 36.**36. Аз ҷониби Парвардигори ту подошест ҳисобкардашудаи басанда.**

Яъне он чи аз неъматҳо дар боло зикр шуд, ҳамаи онҳо абадӣ буда, аз ҷониби Парвардигор подоши нек, атои хуб ва фазлу эҳсону раҳмати Ёст. Онҳо барои бандае, ки аҳли Ҷаннат аст, аз рӯи ҳисоб вафоқунанда ва кифояқунанда аст. Парвардигор чӣ Зотест дар оятҳои зер баён шудааст:

Рабби-с-самāвāти ва-л арзӣ ва мā байнаҳума-р-Раҳмāн.**Лā ямликуна минҳу хитобā. 37.**

37. Парвардигори Осмонҳо ва Замин ва он чӣ байни ин ду ҳаст, Раҳмон (Аллоҳ) аст, ки аз (ҳайбати) Ё касе натавонад сухан гӯяд.

Яъне Аллоҳтаъоло аз азамату ҷамолу шукӯҳи худ хабар медиҳад, ки албатта, Ё Рабби осмонҳо, Замин ва тамоми махлуқоте, ки дар байни ин ду ҳаст, буда ва бахшояндае ҳаст, ки раҳматаш ҳама махлуқотро фаро мегирад.

Оё метавон назди чунин Зот бе иҷозати Ё ба сухан гуфтан шурӯъ кард? Ҳаргиз не! Магар ба изни Ё.

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ

الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا

Явма якӯму-р-Рӯҳу ва-л-малъикату ҷаффа. Лā ятакалламуна илла ман азина лаҳу-р-Раҳмāну ва қола ҷавāбā. 38.

38. Рӯзе, ки Рӯҳ ва фариштагон саф баста биистанд, сухан нагӯяд, магар он ки Раҳмон (Аллоҳ) ӯро иҷозат дода бошад ва сухани ростро бигӯяд.

Ҳар вақте ки қиёмат қоим шавад, Рӯҳул Қуддус (ҳазрати Ҷабраил(а)) ва соири малоик саф мезананд. (Рӯҳ дар тафсирҳо ба чандин маъно омадааст ва яке аз он ҳазрати Ҷабраил аст). Дар он рӯзи даҳшатовар ва бо ин қадар лашкари сафзада, оё касе ё фариштае ҷуръат карда метавонад, ки бе иҷозати Худованд дар сухан дарояд?

Ҳаргиз не! Магар шахсе ба сухан шурӯъ мекунад, ки Худованд ба ӯ иҷозат диҳад. Ё сухани савобу рост гӯяд. Аҳли тафсир гуфтаанд: "сухани савоб" калимаи тайиба ва шаҳодат аст.. Яъне касоне, ки дар дунё калимаи "Ло илоҳа иллаллоҳ"-ро мегуфтанд ва ба тақозои ӯ амал мекарданд, дар он рӯз ба онҳо барои сухан гуфтан иҷозат мешавад.

ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا

Зāлика-л-явму-л-ҳаққ. Фаман шā-аттаҳаза илā Раббиҳи маāбā. 39.

39. Он рӯз ҳақ аст. Пас, ҳар касе хоҳад, ба сӯйи Парвардигори худ роҳи бозгашт бигирад.

Чунин рӯзе (ки бадкорон дар Дӯзах азоб дода мешаванд ва некӯкорон дар Биҳишти абадӣ неъмат дода мешаванд) ҳатмӣ ва

дар ҳақиқат хоҳад омад. Пас, ҳар кӣ мехоҳад, назди Худои худ (дар он рӯз) мақом ва манзалате ёбад, имрӯз дар роҳи имон ва тоъат бикӯшад, ки чун аз ин олам бирафт, дигар барои ёфтани саодат ва баланд бардоштани мартабаи худ дар Биҳишти абадӣ коре натавонад кард.

Дар ҳақиқат, ояти мазкур ҳақ будани рӯзи қиёмат ва омадани онро бо ҷамии ҳолатҳояш мисли ҳисоби амалҳои бандагон, муайян намудани суду зиён, сироту ҳавз, бо дӯзахию ҷаннатӣ тақсим намудани бандагон, умеди шафоъат ва ғайраро тасдиқ мекунад. Пас, касе хоҳад, ки обрӯю эътибори хубе дар бозгашт ба сӯи Парвардигори худ дар охират дошта бошад, бояд роҳеро интиҳоб намояд, ки ризои Аллоҳ ва итоати Пайғамбари Ӯ (с) дар он бошад. Яъне муъмину мусалмони ҳақиқӣ шавад, анҷомдиҳандаи амалҳои солеҳ бошад, ҳалолу ҳаромро фарқ гузорад, парҳезгору ботақво бошад.

Хулоса, роҳи дурусти бозгашти банда ба сӯи Парвардигори худ дар асл ҳамин аст.

**Барғи айше ба ғӯри хеш фирист,
Кас наорад зи пас, ту пеш фирист.**

(Саъдӣ)

**Эй тҳидаст рафта дар бозор.
Тарсам пур наёвари дастор.**

إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ

الْكَافِرُ يَلِيَّتِي كُنْتُ تُرَابًا

**Иннā анзарнāкум ъазāбан қарībа-й явма янъуру-л-мар-у
мā қаддамат ядāҳу ва яқулу-л-кāфиру йā лайтанī кунту
туробā. 40.**

**40. Албатта, Мо шуморо аз азоби қариб тарсонидем, рӯзе ки
одамӣ он чизро ки ду дасти ӯ тақдим карда аст, бубинад ва
инсонӣ кофир бигӯяд: «Эй кош ман хок мебудам!».**

Дар ривоятҳо омада, ки чун қиёмат қоим (баргузор) гардад, ҳисобу китоб оғоз шавад, ҳайвоноти дунё низ мавриди тафтиш ва суолу ҷавоб қарор хоҳанд гирифт. Агар як ҳайвон ба ҳайвони дигар зулм карда бошад, ҳайвони мазлум аз золим бо хости Худо ҳаққи худро меситонад. Баъд аз ин Худованд онҳоро амр кунад, ки ҳама

хок шаванд. Дарҳол хок бигарданд, ки ин нишони камоли адли Парвардигор аст.

Кофирон хок гаштани ҳайвонҳоро дида, хок гаштани худро орзу кунанд. Зеро амалҳои бад ва фосидкорихои дар дунё дошташонро Худованд то рӯзи қиёмат махфӣ медошт, акнун бо воситаи фариштагон ва шоҳидон сирҳояшонро ошкоро мегардонанд, онҳо аниқ дарк мекунанд, ки ба азоби даҳшатнок ва доимии Дӯзах гирифтор хоҳанд шуд. Қасосу азоби ҳайвонҳо интиҳо дорад, аммо азоби Дӯзах абадӣ аст. Аз ин рӯ, кофирон орзу кунанд, ки кош мо низ хок мегардидему аз чунин шармандагӣ ва азоби беохири Ҷаҳаннам раҳо меёфтем. Вале ин орзуи онҳо амалӣ нахоҳад гашт, чунки дар ин дунё фақат бо фисқу фасод машғул буданду ин рӯзро бовар надоштанд.

Аллоҳумма аътиқ риқобано ва риқоба обоино ва риқоба уммаҳотино минан-нор.

Худовандо, моро ва падару модарони моро ва ҷамии муъминон ва муъминаҳоро аз оташи Дӯзах озод гардон! Омин! Поёни сураи **"Набаъ"**. Ва лиллоҳил ҳамд.